Hz. ADEM

- İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem'e İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle "Ebü'l-Beşer", Kur'an'da Allah'ın seçkin kulları arasında sayılmış olduğundan "safiyyullah" ünvanlarıyla da anılmaktadır. Âdem kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de 25 yerde geçmektedir.
- Âdem kelimesi Arapça değildir. “Ademeh” kökünden geldiğini kabul edenler, bu kelimenin “derinin iç yüzü” mânâsına geldiğini söylemişlerdir. "Âdem" kelimesinin “edîm”den geldiğini esas alan lûgat âlimleri, rengi sebebiyle bu şekilde isimlendirildiği kanaatindedirler. Edim Türkçe'de boyanmış deri mânâsına gelir. Âdem'in bu ismi almasının sebebi, deriye benzeyen topraktan yaratıldığı içindir.

Hz. Adem'in Topraktan Yaratılması:

- Yüce Allah yeryüzünde bir halife yaratacağını meleklerine bildirdiği zaman; ilim, irâde ve kudret sıfatlarıyla donatacağı bu varlığın yeryüzüne uyum sağlaması için maddesinin de yeryüzü elementlerinden olmasını dilemiştir.

- وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

- ***"Sizi topraktan yaratmış olması O'nun âyetlerindendir. Sonra siz (her tarafa) yayılır bir beşer oldunuz."[1]***

- Bir hadis-i şerife göre Allah, Âdem'i yeryüzünün her tarafından alınan toprak örneklerinin birleşiminden yaratmıştır. Bu toprağın çeşitliliğinden dolayı da Âdem'in nesli değişik karakterler taşır.

---

[1] Rum, 30/20.

- إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ آدَمَ مِنْ قَبْضَةٍ قَبَضَهَا مِنْ جَمِيعِ الْأَرْضِ، فَجَاءَ بَنُو آدَمَ عَلَى قَدْرِ الْأَرْضِ، فَجَاءَ مِنْهُمُ الْأَحْمَرُ وَالْأَبْيَضُ وَالْأَسْوَدُ وَبَيْنَ ذَلِكَ، وَالسَّهْلُ وَالْحَزْنُ وَالْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ

- *Allah Teâla Adem'i yeryüzünün her tarafından avuçladığı bir avuç topraktan yarattı. Bunun için Ademoğulları kendilerinde bulunan toprak miktarına göre, kimi kırmızı, kimi beyaz, kimi siyah, kimi bunların arasında bir renkte; (tabiat/huy bakımından da) kimi yumuşak, kimi sert, bazıları kötü, bazıları da iyi olarak geldiler.*[2]

---

[2] Tirmizi.

Yaratılış Aşamaları:

- Allah Teâlâ, Hz. Âdem'i yaratırken maddesi olan toprağı çeşitli hal ve safhalardan geçirmiştir:
- **1. Türâb (toprak) safhası:**
- Yukarıda zikrettiğimiz ***"Sizi topraktan yaratmış olması O'nun âyetlerindendir."***(Rûm: 30/20) ayeti bu aşamaya işaret eder.
- **2. Tîn safhası:** Tîn, toprağın su ile karışımıdır ki, buna çamur ve balçık denilir. Bu safha insan ferdinin ilk teşekkül ettirilmeğe başlandığı merhaledir:
- ***"O (Allah) her şeyi güzel yaratan ve insanı başlangıçta çamurdan yaratandır."***(Secde: 32/7)
- **3. Tîn-i lâzib:** Cıvık ve yapışkan çamur demektir. Allah, bu süzülmüş çamuru cıvık ve yapışkan bir hale getirdi.

- ***"Biz onları (asılları olan Âdem'i) bir cıvık ve yapışkan çamurdan yarattık."*** (Saffat: 37/11)
- **4. Hame-i Mesnûn:** Sûretlenmiş, şekil verilmiş, değişmiş ve kokmuş bir haldeki balçık demektir.
- ***"Andolsun biz insanı kuru bir çamurdan, sûretlenmiş ve değişmiş bir çamurdan yarattık."***(Hicr: 15/26-28)
- **5. Salsâl:** Kuru çamur demektir. Cenab-ı Hak, kokmuş ve sûretlenmiş çamuru da kurutarak "fahhâr" (kiremit, porselen) gibi tamtakır kuru bir hale getir.
- ***"O Allah insanı bardak gibi (pişmiş gibi) kuru çamurdan yaratmıştır."***(Rahman: 55/14)

Hz. Adem Hangi Gün Yaratılmıştır?

- Hz. Âdem'in hangi günde yaratıldığı Kur'an'da belirtilmemekle birlikte bu konudaki bir hadis şöyledir:
- Rasulullah buyurdular ki:
- خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ
- *Üzerine güneşin doğduğu en hayırlı gün cumadır. Çünkü, Adem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu, o gün cennetten çıkarıldı ve kıyamet de cuma günü kopacaktır.*[3]

---

[3] Müslim.

Hz. Adem’e İsimlerin Öğretilmesi:

- وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَن يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

- ***"Hatırla ki Rabbin meleklere: 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım' dedi. Onlar: 'Biz hamdinle Seni tesbih ve Seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun?' dediler. Allah da onlara: 'Sizin bilemeyeceğinizi Ben bilirim' dedi.***

- وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ {} قَالُوا سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

- ***Allah, Âdem'e bütün isimleri öğretmişti. Sonra onları (onların delâlet ettikleri âlemleri ve eşyayı) meleklere gösterip sâdıklar iseniz (her şeyin içyüzünü biliyorsanız) bunları isimleriyle bana haber verin' demişti. (Melekler de:) 'Seni tenzih ederiz; Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok. Çünkü her şeyi hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibi olan şüphesiz ki Sensin' demişlerdi.'"[4]***

---

[4] Bakara: 2/30-32

Hz. Adem’in Allah’ın Halifesi Olması:

- İnsanoğlunun yaratılmasıyla ilgili ayetlerde geçen «halife»; “başkasına vekillik etmek, yani az veya çok aslın yerini tutarak, onu temsil etmek” demek olan “hilâfet” masdarından türemiş bir sıfattır. Birinin arkasından makamına ve yerine vekâlet eden demektir.
- Cenâb-ı Allah: "Yeryüzünde bir halife yaratacağım ve tayin edeceğim." demişti ki; kendi irade ve kudret sıfatımdan ona bazı salâhiyetler vereceğim, o bana vekaleten yarattıklarım üzerinde birtakım tasarruflara sahip olacak, benim namıma ahkâmımı yeryüzünde yürürlüğe koyup uygulayacaktır. Sonra onun arkasından gelenler ve ona halef olarak aynı vazifeyi icra edecek olanlar bulunacaktır.

- İnsanın halife kılınış amacı Kuran’da şöyle açıklanmaktadır.
- وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلاَئِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ
- ***"Verdikleriyle sizi denemek için, yeryüzünün halifeleri kılan ve kiminizi kiminizden derecelerle üstün yapan odur..."***[5]

---

[5] Enam, 165.

Meleklerin Hz. Adem’e Secde Etmesi:

- {إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ} [71]
- *(Sad Suresi, 71-85) Rabbin meleklere demişti ki: Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım*
- {فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ} [72]
- *72. Onu tamamlayıp, içine de ruhumdan üfürdüğüm zaman, derhal ona secdeye kapanın!*
- {فَسَجَدَ الْمَلاَئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ} [73]
- *73. Bütün melekler toptan secde ettiler.*
- {إِلاَّ إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ} [74]

- *74. Yalnız İblis secde etmedi. O büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu.*
- **{قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ} [75]**
- *75. Allah! Ey İblis! İki elimle yarattığıma secde etmekten seni meneden nedir? Böbürlendin mi, yoksa yücelerden misin? dedi.*
- **{قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ} [76]**
- *76. İblis: Ben ondan hayırlıyım! Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın, dedi.*
- **{قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ} [77]**
- *77. Allah: Çık oradan (cennetten)! Sen artık kovulmuş birisin.*

- {وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ} [78]
- ***78. VE ceza gününe kadar lânetim senin üzerindedir! buyurdu.***
- {قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ} [79]
- ***79. İblis: Ey Rabbim! O halde tekrar diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver, dedi.***
- {قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ} [80]
- ***80. Allah: "Haydi, sen mühlet verilenlerdensin."***
- {إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ} [81]
- ***81. "O bilinen güne kadar" buyurdu.***
- {قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ} [82]

- ***82. İblis: Senin mutlak kudretine andolsun ki, onların hepsini mutlaka azdıracağım."***
- **{إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ} [83]**
- ***83. "Ancak onlardan ihlâslı kulların hariç" dedi.***
- **{قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ} [84]**
- ***84. Allah buyurdu ki, "O doğru ben hep doğruyu söylerim."***
- **{لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ} [85]**
- ***85. "Mutlaka sen ve sana uyanların hepsiyle cehennemi dolduracağım!."[6]***

---

[6] Sâd: 38/71-85

İnsanın Meleklere Olan Üstünlüğü

- Allah, Adem'i yeryüzünün halifesi yapacağını meleklerine tebliğ etmiş, Adem'i yarattıktan sonra ona eşyanın isimlerini öğretmiş, eşyanın bilgisini edinme ve beyan etme kabiliyetini vermiştir. Meleklerin devamlı olarak tesbih ve takdis vazifesiyle meşgul olmaları ve nefislerinin olmaması sebebiyle yeryüzünde halifelik ve imtihan keyfiyetlerine Âdem ve evlâtlarının lâyık olacaklarını Allah, Âdem ile melekleri bir imtihandan geçirerek göstermiştir.
- İnsanoğlunun diğer birçok varlıktan daha üstün ve değerli sayılmasının temelinde, Allah'ın insanlara verdiği bilgi gücü vardır. Nitekim Kur'an'da meleklerin insanoğlunu *"yeryüzünde fesat çıkaran ve kan döken"* varlık olarak nitelendirmeleri üzerine Allah'ın Adem'e bütün isimleri öğrettikten sonra bunları meleklere sorduğu, onlar bilemeyince Âdem'e *"Ey Âdem, onlara eşyanın isimlerini bildir!"* dediği ve Âdem'in isimleri onlara bildirdiği açıklanmıştır.

Hz. Havva’nın Yaratılışı:

- Rasulullah buyurdu ki:

- اِسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ خُلِقَتْ مِنْ ضِلَعٍ، وَإِنَّ أَعْوَجَ شَيْءٍ فِي الضِّلَعِ أَعْلَاهُ، فَإِنْ ذَهَبْتَ تُقِيمُهُ كَسَرْتَهُ، وَإِنْ تَرَكْتَهُ لَمْ يَزَلْ أَعْوَجَ، فَاسْتَوْصُوا بِالنِّسَاءِ

- *"Kadınlara hayırhah olun, zira kadın bir eyeği kemiğinden yaratılmıştır. Eyeği kemiğinin en eğri yeri yukarı kısmıdır. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Kendi hâline bırakırsan eğri halde kalır. Öyleyse kadınlara hayırhah olun."*[7]

---

[7] Buhari.

Hz. Adem ve Eşinin Cennete Yerleştirilmesi:

- وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلاَ مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلاَ تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

- ***"Ey Âdem, sen ve eşin cennette yerleş, otur. Ondan (cennetin yiyeceklerinden) istediğiniz yerden ikiniz de bol bol yiyin. Fakat şu ağaca yaklaşmayın. Yoksa ikiniz de kendinize zulmedenlerden olursunuz."***[8]

[8] Bakara, 2/35.

- **فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى {117} إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى {118}وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَضْحَى {119}**

- ***"Muhakkak bu (İblis) sana ve zevcene düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra zahmet çekersin. Çünkü senin acıkmaman ve çıplak kalmaman ancak burada mümkündür ve sen burada susamazsın ve sıcaktan bunalmazsın."*[9]**

---

[9] Tâhâ: 20/117-119

- {فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْآتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ} [20]
- ***"Derken şeytan, onlardan gizli bırakılmış o çirkin yerlerini (avret mahallerini) kendilerine açıklayıp göstermek için ikisine de vesvese verdi ve 'Rabbiniz size bu ağacı başka bir şey için değil, ancak iki melek olacağınız yahut ölümden kurtulup ebedi olarak kalıcılardan bulunacağınız için yasak etti' dedi.***
- {وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ} [21]
- ***Bir de onlara, 'Ben sizin iyiliğinizi isteyenlerdenim' diye yemin etti.***

- {فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ} **[22]**

- ***İşte bu şekilde ikisini de aldatarak o ağaçtan yemeye tevessül ettirdi. Ağacın meyvesini tattıkları anda ise, o çirkin yerleri kendilerine açılıverdi ve üzerlerine Cennet yaprağından üst üste yamayıp örtmeye başladılar. Rableri de "Ben size bu ağacı yasak etmedim mi? Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi? diye nida etti."[10]***

[10] Araf, 7/20-22.

- فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَا آدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَا يَبْلَى

- ***"Ey Adem! Sana ebedîlik ağacını ve yok olmayacak bir hükümranlığı göstereyim mi?"***[11]
- Cenâb-ı Hakk Cennet'te Âdem'e büyük bir hürriyet vermekle beraber yine de buna bir sınır koymuştur. Bu sınırı aştıkları takdirde, kendilerine zulüm edeceklerdir. Cennet'e bu yasak ağaç, yenilmek için değil, insanın hayatını disipline etmek ve bir sınırlama ve kulluk için konulmuştur. Bugün de Allah'ın yasakladığı haramlar bizler için birer yasak ağaç hükmündedir.

---

[11] Taha, 20/120.

Adem ve Eşinin Tevbesi

- {فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ}

- ***Âdem, Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır.*[12]**

- قَالاَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

- ***"Bundan sonra Âdem, Rabbinden (vahiy yoluyla) kelimeler belleyip aldı ve şöyle diyerek Allah'a yalvardılar: Ey Rabbimiz kendimize yazık ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bizi esirgemezsen herhalde en büyük zarara uğrayanlardan olacağız, dediler."*[13]**

---

[12] Bakara, 2/37.
[13] Araf, 7/23.

- **ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى {122} قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى {123}**

- ***"Sonra Rabbi onu seçti de tevbesini kabul buyurdu ve ona doğru yolu gösterdi. Allah şöyle dedi: 'Dünyada birbirinize düşman olmak üzere her ikiniz de oradan (Cennet'ten) ininiz. Artık benden size bir hidayet (kitap) geldiği zaman, kim benim hidayetime uyarsa, işte o sapıklığa düşmez ve bedbaht olmaz (ahirette zahmet çekmez).[14]***

[14] Taha, 20/122-123.

Hz. Adem Kıssasından Alınması Gereken Bazı Ders ve İbretler:

- Hz. Adem topraktan yaratılmıştır. İnsanın topraktan yaratılması, bir yönüyle Allah'ın yüce kudretine delil olurken, bir yönden de insana bir hatırlatmadır: "İşte senin aslın, hakir/âdi bir çamurdur. Büyüklenmeye hakkın yoktur." O yüce kudret olmasaydı, çamur nasıl insan haline gelebilirdi? O çamura üflenen ilâhî ruh onu canlandırıyor, hareketli ve şuurlu hale getiriyor.
- Bu, insanın iki boyutlu olduğunu da gösterir: Topraktan meydana gelen maddî ve beşerî boyutu, ilâhî ruhtan üflenen ve Allah'ın isimleri öğretmesinden oluşan manevî, ruhî ve ilmî yönü, halifelik boyutu. İnsan, kendine verilen yetenekler sayesinde mayasındaki çamurluğu,

yani değersizliği, düşük bir seviyeyi de seçebilir; kendisine üflenen ilâhî ruh yönüne meylederek yüceliği, üstünlüğü, ilâhî ahlâkı da seçebilir.

- Meleklerin Hz. Adem'e secdesi, insana verilen değerin göstergesidir. Başta melekler olmak üzere yeryüzünde hemen her şey insanın hizmetine verilmiştir. Her şey, insanın önünde âdeta melekler gibi secde etmektedir. Bu hizmetten ise yalnızca İblis kaçınmaktadır. O, bu evrensel değerleri ve nizamı inkâr ederek bu âhengin dışında kalmıştır.
- Hz. Adem'in Kur'an'da anlatılan kıssası, bütünüyle yaratılışın ve insanlığın hikâyesidir. İnsan hayatının nasıl başladığını, nasıl devam etmesi gerektiğini ve nereye varacağını haber veriyor. Âdem kıssası, insanın yüksek mertebesini, kendisine melekler dahil bütün yerdeki varlıkların hizmet ettiği yeryüzü halifeliğini ve bunun sorumluğunu hatırlatıyor. Yeryüzünde halife kılınan insan, ancak emanet yükünü hakkıyla taşırsa bu görevini hakkıyla yerine getirebilir. Adem kıssası,

insanı Allah'ın emrine uymaya, yasaklarından kaçmaya alıştırıyor, İblis'in düşmanlığını hatırlatıyor.

- Eşyanın isimlerini insan kendiliğinden bilip öğrenmiş değildir. Meleklerin ve insanın Allah'ın öğrettikleri ve öğrenme kabiliyeti verdiklerinin dışında kendiliklerinden bir ilimleri yoktur. İnsana, Allah ilim öğrenme yeteneği vermemiş, onu vahiyle desteklememiş, ona eşyanın isimlerini öğretmemiş olsaydı, insan dünyada hiçbir ilerleme gösteremez, yeryüzünün efendisi, halifesi de olamazdı.
- İlimlerin kaynağı olan Kur'an'ı öğreten O olduğu gibi Beyanı, açıklama yeteneğini de Allah öğretmiştir. ***"Rahmân, Kur'an'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona beyanı/açıklamayı öğretti."*** (Rahmân: 55/1-4)
- Meleklerin Allah'ın öğrettiğinden başkasını bilmemeleri, gaybın Allah'a ait bir sır olduğunu ortaya koyar. Rabbimiz, bizim bilmemizin faydalı olmadığı gaybı kendine saklamıştır. Bu anlamda gaybı bildiği

zannedilenler, falcılar, kâhinler, medyumlar, cinciler, üçkâğıtçı sihirbazlar yalancıdır.

- Hz. Adem'in cennete konulmasının hikmetini en iyi Rabbimiz bilir. Onun cennet hayatının, Allah'ın nimetlerinin büyüklüğünü görme, O'nun koyduğu sınırları tanıyıp onlara uyma, insana kötülük yapabileceklere karşı dikkatli olma amacı taşıdığı söylenebilir. Bu cennet, insanlar için bir örnektir ya da dünyayı nasıl cennet gibi yapabileceklerinin metodunu göstermektir. Kişi kendi hayatını dilerse cennet gibi ve ölümden sonrasını da cennet yapar; dilerse hayatı kendisi ve çevresi için cehenneme çevirir. Allah'ın bir emrine isyan insanın Cennetten uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Yapılan isyana, hatayı kabul edip tevbe edilmez ve Allah'ın emrine karşı bir mantık yürütülmeye, hataya te'vil bulup kılıf uydurmaya kalkılırsa Allah'ın lânetine uğranılan şeytanlaşma söz konusu olacaktır. Kaybedilen

cenneti yeniden bulmanın yolu, İslâm'ın tanımını yaptığı takva elbisesini kuşanıp müttakîlerden olmaktır.

- Hz. Âdem, cennette olmasına rağmen yasak ağaca yaklaşmama emri ile denendi. İnsan orada bile başıboş, kuralsız ve sorumsuz değildi. İnsan yeryüzünde, İblis'in serbestçe faaliyet yapabildiği, nefislerin hoşuna gidecek sayısız çekici zevklerin olduğu, saptırıcıların kol gezdiği bir ortamda başı boş olabilir mi? Sorumluluk, hayatın anlamıdır ve devamını sağlayan en önemli ilkedir. Sorumsuzluk kişi için yokluktur. İnsanın yokluktan kurtulup var olmasını isteyen Yaratıcı, onu yaptıklarından ve emaneti taşıma görevinden sorumlu tutmuştur. Bu, ona değer vermedir, bir başka deyişle adam yerine koymadır.
- Yasak ağaç -Allah daha iyi bilir- yeryüzündeki yasakları/haramları sembolize etmektedir. Rabbimiz bununla insanları kendi haram sınırları konusunda duyarlı olmaya davet ediyor. Yasak ağaçtan yemek, Hz. Adem'in şekavetine/bedbahtlığına sebep oldu. İnsan tıpkı atası Adem

gibi, ister bilerek, ister unutarak Rabbinin yasak ağaçlarından yerse, O'nun sınırlarını çiğnerse ya da hükmüne uymazsa; şekavete düşer, mutsuz olur, hüsrâna uğrar, çok şey kaybeder.

- Günümüzde ne yazık ki İblisin yandaşları yeryüzünün her tarafını, işledikleri şerler, sebep oldukları fesatlar, yapageldikleri günahlar yüzünden yasak ağaçlarla doldurdular. Onlar, sürekli yasak ağaç üretmekte ve onu reklâmlayarak pazarlamaktadırlar. Şimdilerde asıl mesele, yasak olmayan ağaçları bulup onların meyvesinden yemek ya da cennetin helâl ağaçlarını yeryüzünde yetiştirmek ve diğer insanlara sunmaktır.
- İnsan, diğer varlıklardan üstün kılınmasına rağmen, hem unutkan ve zayıftır, hem de yaratılışında olan çamur ve ilâhî ruha meyillidir. Hz. Adem, cennette olmasına ve Rabbinin uyarılarına rağmen yasağa uymayı unuttu. İnsan, unutarak veya aldanarak hata yapabilir. Mü'min insana düşen, hatasını İblis gibi savunmak değil; Âdem ve eşi gibi

hatasını anlayıp Allah'tan bağışlanma dilemektir. Çünkü Allah, şirkin dışında bütün günahları affeder.

- İblis, Ademoğluna duyduğu haset yüzünden iğvâsını, her zaman ve her şartta sürdürecektir. İblis de, onun askerleri ve yardımcıları da tatil yapmayacaklar. İblis ve yandaşları en çok müslümanlarla uğraşırlar. Onları Allah'tan, O'na ibadetten, O'nun yolunda harcama yapmaktan alıkoyarlar. Onlar, müslümanların bütün hayırlı işlerine engel olmaya çalışırlar.
- Kadın, insanın asırlar boyu çektiği çilenin sebebi değil; onun yaratılışta kardeşi, insan olmada eşi veya annesidir. Üstünlük cinsiyette veya rütbelerde aranmamalıdır.
- Çıplaklık şeytandandır. O, Hz. Adem'i ve eşini cennette kandırarak onları elbiselerinden soydu, ayıp yerlerini ortaya döküp onları utandırdı. Bu olay, aynı zamandan hem günah işlemenin insanı sıkıntıya sokacağına, hem de şeytanın insanı elbiselerinden soyarak ona daha

rahat hâkim olabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle Kur'an insanları bu konuda uyarmaktadır:

- يَا بَنِي آدَمَ لاَ يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ

- ***Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana-babanızı, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları, inanmayanların dostları kıldık.***[15]

---

[15] Araf, 7/27.

Hâbil Kabil Kıssası

- Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Âdem'in isimleri verilmeyen iki oğlunun başından geçen önemli bir olay anlatılmıştır. Ehl-i Kitap'tan nakledilen rivayetlerde onların isimleri Hâbil ve Kabil olarak verilmektedir.
- Hâbil ile Kabil, iki kardeş olmakla birlikte ahlakî bakımdan tamamıyla farklı iki şahıstır. Hâbil iyiliği, hakka teslim olmayı, hakkaniyet ve takvayı temsil etmektedir. Kabil ise bencillik, ihtiras, kıskançlık ve hakka isyan duyguları ile doludur.
- Kur'ân-ı Kerim, isimlerini vermediği bu iki kardeş arasında geçen önemli olayı, Maide suresinde dar bir çerçevede anlatmıştır:

- {وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ} [27]
- *"Ey Muhammed! Onlara Âdem'in iki oğlunun kıssasını hakkiyle anlat Hani ikisi birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen ötekine, 'Andolsun, seni öldüreceğim.' deyince, kardeşi, 'Allah ancak kendisinden korkanların kurbanını kabul eder.*
- {لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ لأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ} [28]

- ***Andolsun, eğer sen beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için sana elimi uzatmam. Çünkü ben, âlemlerin rabbinden korkarım!***
- **{إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ} [29]**
- ***Ben isterim ki, sen, benim günahımı da, kendi günahını da yüklenip Cehennem halkından olasın! Zâlimlerin cezası budur. ' dedi.***
- **{فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ} [30]**
- ***Bunun üzerine kurbanı kabul edilmeyenin nefsi, kendisini kardeşini öldürmeye teşvik etti ve sonunda onu öldürdü. Böylece zarara uğrayanlardan oldu.***

- {فَبَعَثَ اللهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي سَوْأَةَ أَخِيهِ قَالَ يَا وَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْأَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ} [31]
- ***Derken Allah, bir karga gönderdi, karga, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için toprağı eşeliyordu. 'Yazık bana, kardeşimin cesedini örtmek için, bu karga kadar olmaktan aciz kaldım,' dedi, pişmanlık ve vicdan azabıyla çarpıldı."***

- Kur'ân-ı Kerim, iki kardeşin kıssasını bu dar çerçevede anlatmış, teferruata girmemiştir. Hadislerde ise, haksız yere adam öldürme âdetini başlatan Kabil'in, Kıyamete kadar haksız yere adam öldürme suçunu işleyenlerin günahlarından da bir sorumluluk taşıdığı ifade edilmiştir.
- Peygamberimiz, şöyle buyurmuştur:
- **لاَ تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا» وَذَلِكَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ القَتْلَ**
- *"Haksız yere Öldürülen her bir insanoğlunun kanından bir hisse, Âdem oğullarından öldürme fiilini ilk işleyene ayrılır. Çünkü O (Kabil), bu cinayeti âdet edinenlerin önderidir."*[16]
- Tefsir ve tarih kitaplarında ise, Kur'ân-ı Kerim ve hadiste geçen bu

[16] Buhari.

bilgiler dışında, konu ile ilgili pek çok rivayet bulunmaktadır. Tamamına yakını Tevrat ve şerhlerinden nakledilmiş olan ve doğruluğuna dâir bir delil bulunmayan bu anlatımların bir kısmı özet olarak şöyledir:

- Hz.Âdem'in çocukları, biri erkek biri kız olmak üzere hep ikiz doğardı. Böylece Âdem'in Havva'dan 20 batında 40 çocuğu oldu. Bir batında doğan erkek, kendi ikiziyle evlenemez, dolayısıyla diğer batınlarda doğan kızlardan biriyle evlenirdi. Kabil ile Hâbil'e kadar böyle devam etmiş ve bu hususta herhangi bir anlaşmazlık çıkmamıştı. Daha büyük olan Kabil ziraatla, Hâbil ise çobanlıkla meşgul oluyordu.
- Hz. Âdem, Hâbil'i, Kabil'in ikizi olan kızıyla evlendirmek istedi. Ancak Kabil, insanlığın başlangıcında sâdece Âdem'in çocukları için geçerli olan bu kurala uymak istemedi. İkizi olan kız kardeşinin, Hâbil'in ikizinden daha güzel olduğunu söyleyerek, onunla evlenmek hakkının

kendisinde olması gerektiğini savundu.

- Bunun üzerine Hz. Âdem, bu kızıyla evlenmek hakkının hangisine ait olduğunu belirlemek hususunda, o ikisinden Allah'a birer kurban takdim etmelerini istedi ve kimin kurbanı kabul edilirse onun haklı olacağını söyledi. Buna razı olan iki kardeş, Cenab-ı Hakk'a birer kurban takdim ettiler. Hayvancılık yapan Hâbil, sürüsünde bulunan en semiz ve en güzel koçu (veya sığırı) kurban ederken, zirâatla geçinen Kabil ise, kurban olarak, yanında bulunan ekinin en kötüsünden bir demet başak takdim etmişti.
- Bu esnada gökten gelen ateş, Hâbil'in kurbanını yaktı, Kabil'in kurbanına ise hiç dokunmadı ve onu olduğu gibi bıraktı. Ateşin yakması, sunulan kurbanın kabul edildiğini gösteriyordu. Buna göre, Hâbil'in kurbanı kabul edilirken Kâbil'inki reddedilmişti. Bu netice, Kabil'i kıskançlık ve düşmanlığa sevk etti.

- Bunda bir suçu olmayan Hâbil'i aşın derecede kıskandı ve ona düşman kesilerek onu öldüreceğini söyledi. Hâbil ise, kardeşine kurbanının reddedilme sebebinin takvasızlığı olduğunu ve bunun kendisiyle alakasının bulunmadığını söyledi ve insan öldürmenin kötülüğünü ve bunun acı sonunu hatırlattı. Ayrıca kendisinin böyle bir şeyi asla yapmayacağını belirtti; ancak bütün çabasına rağmen, Kabil'i bu kararından vazgeçiremedi. Kabil, onu öldürmek için peşine düştü. Kendisinden korkarak dağların tepesine kaçan kardeşini, bir gün, koyunlarının başında uyurken yakaladı ve bir taşla başını ezerek öldürdü.
- Onu Öldürdükten sonra, cesede ne yapılacağını bilemediği için öldürdüğü yerde olduğu gibi bırakmıştı. Cesedin etrafında yırtıcı kuşlar ve hayvanların dolaştığını görünce, parçalamalarından korkup cesedi sırtına aldı ve 40 gün boyunca oradan oraya taşıdı. Hatta yüz sene taşıdığını bildiren rivayetler vardır. Bu müddet zarfında kuşlar ve yırtıcı

hayvanlar cesedi yiyebilmek için onun etrafında dönüp-dolaştı.

- Kabil'in daha önce beyaz olan teni, kardeşini öldürünce simsiyah kesildi. Babası Âdem, kardeşinin nerede olduğunu sorunca, onu tersledi ve kardeşinin çobanı olmadığını söyledi. Bu olaydan sonra yüz yıl daha yaşayan Âdem, bu bir asırlık uzun süreyi matem içinde geçirdi; hattâ bir defa olsun gülmedi.
- Bir rivayete göre de, kardeşini öldüren Kabil, babasından kaçarak Yemen'deki Aden'e gitmişti. Burada karşısına çıkan şeytan, ona, Hâbil'in takdim ettiği kurbanın ateş tarafından yenilerek kabul edilmesinin, onun ateşe tapmasına bağlı olduğunu, dolayısıyla arzusuna ulaşmak istiyorsa kendisinin de ateşe tapması gerektiğini söyledi. Bunun üzerine Kabil, bir ateşgede yaptı ve ateşe tapmaya başladı. Böylece katillerin öncüsü olduğu gibi ateşe tapanların da öncüsü oldu.

- Kardeşini öldüren Kabil, geçtiği gibi, cesede ne yapılması gerektiğini bilmiyordu. Allah tarafından gönderilen iki kardeş karga, onun önünde dövüştüler ve biri diğerini öldürdü. Ardından bir çukur eşti ve ölü kargayı oraya gömdü. Onu gören Kabil, kardeşinin cesedini defnetti.
- Başta söylediğimiz gibi, bu rivayetlerin doğruluğu sabit değildir. Önemli bir kısmının hayal gücünün ürünü olduğu kesindir.